

Caldria un revulsiu clar, protagonitzat per elements joves i sense complexos de la Franja: cal parlar clar, els habitants de la Franja són catalans, de llengua i d'història, per vinculació econòmica i eclesiàstica fins ara, malgrat les ben recents províncies, malgrat la pertinença d'una part d'aquests territoris al regne d'Aragó en èpoques medievals. Entre ells i Aragó hi ha el desert: que no se n'han adonat? Una altra cosa és que Catalunya els aparegui amb una imatge engrescadora; però és que Aragó els ho apareix més?

LA UNIVERSITAT DE SARAGOSSA TAMBÉ "VETLLA" PER LA FRANJA

Una notícia recent ens fa saber que la Universitat de Saragossa vol contrarestar la "catalanització" creixent de la Franja. Ens preguntem com es pot "catalanitzar" un dels llocs més catalans de totes les nostres terres! Fins ara abandonats als cants de sirena seductors de Catalunya a través de la proximitat de la Universitat de Lleida, cosa que provoca un alarmant augment d'estudiants voluntaris del català a les escoles i instituts de la Franja, la Universitat de Saragossa es proposa d'instal·lar a Fraga alguns centres universitaris que seran, naturalment, en espanyol. Això no serà llavors castellanitzar o espanyolitzar...

UNA PUNYALADA PER L'ESQUENA A LA NORMALITZACIÓ A L'ENSENYAMENT

El sindicat corporativista APESCHa presentat una impugnació a les oposicions del curs passat i als concursos de trasllat i, sense fer gens de soroll, el DOG ha publicat una nota que pocs entenen, segons la qual els afectats poden, si així ho desitgen, personar-se en la causa. Aquest sindicat ha arribat a obtenir 7 representants en les darreres eleccions sindicals —que no són res al costat dels més de 60 de CCOO—, per exemple, però entre les seves fòbies hi ha el català. Amb arguments tecnòcrates i sense extreure la nota d'anticatalanisme rebutgen l'exigència del certificat de català que el departament d'Ensenyament va fer preceptiva per als concursos de trasllats. Ara tots els docents que van obtenir plaça per primer cop o en trasllat, la veuen perillar. És clar que no és la primera vegada que un sindicat presenta recursos demagògics pretextant defensar els drets laborals dels treballadors de l'ensenyament. Esperem que la cosa no prosperi i ens lamentem que alguna gent hagi caigut en la trampa d'entrar en aquest sindicat o de votar-lo pel que presenten d'atractiu de crítica de la Reforma i de la baixada de categoria dels professors de secundària.

EL DIARI "AVUI" PARLA DELS PREMIS ARAMON I SERRA

Estranyament, el diari *Avui* va parlar dels premis Ramon Aramon i Serra a la lleialtat lingüística el dia 21 de gener prop passat, en una gasetila mínima i esmentant només els noms d'uns pocs premiats.

LLIBRES

LA CULTURA CATALANA ENTRE LA CLANDESTINITAT I LA REPRESA PÚBLICA (1939-1951) (I), Joan SAMSÓ, Biblioteca Abat Oliba, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1994

Fruit d'una tesi doctoral de l'autor, aquest estudi del qual tenim ara la primera part, ens ofereix per primer cop d'una forma sistemàtica la història de les catacumbes en què es va moure la cultura catalana els primers dotze anys després de la guerra i de les quals no va sortir del tot —per més avenços que, sobretot a partir de 1962, assolís la tossuda lluita d'uns quants— fins a l'adveniment de la democràcia. Val a dir que la situació en què ens trobem ara és deguda a la prolongada vida catacumbal i que som molt lluny no ja de la normalitat, sinó de la salut social de la llengua que es vivia als anys 30, i per inèrcia encara als 40 i 50, en tot el que fa a la llengua parlada fora dels àmbits públics. Però això és una altra història.

El volum que ens ocupa compta amb un pròleg de Josep Benet que comença recordant als desmemoriats i informant als qui no ho sabien o no hi havien pensat mai que Franco mateix afirmava que un dels motius del *Alzamiento* era posar fi a l'autonomia de Catalunya i tallar d'arrel la recuperació idiomàtica iniciada amb la Renaixença.

L'obra es divideix en tres parts: la primera fa la història dels fets dividint en tres períodes l'abast que cobreix el volum: un que va fins a la fi de la Segona Guerra Mundial, el segon fins a l'episodi de la coronació de la Mare de Déu de Montserrat el 1947 i l'altre fins al 1951. La segona part s'ocupa de presentar-nos el que l'autor anomena "promocions" de 1936, 1939 i 1951 en què divideix els protagonistes del moviment cultural català segons la seva edat i moment d'inici de la seva activitat com a escriptors i, finalment, la tercera part parla de les "tertúlies, cenacles i fòrums" que van constituir les plataformes de contacte per a la represa de l'activitat cultural catalana.

Un llibre com aquest és impressionant i imprecindible tant per als qui ho van viure directament o els de les generacions que, nascudes com l'autor dins el primer decenni després de la guerra, van conèixer aviat la situació i la van poder desentrellar de mica en mica i força de primera mà, com, i molt especialment, per a les generacions posteriors que potser ni sospiten la monstruositat i les dramàtiques i de vegades ridícules situacions que es produïen en relació amb la censura i que es van perllongar fins ben entrats els anys 60, en què ni els programes de les obres teatrals catalanes no es podien redactar en català, per exemple.

No es tracta de resumir aquest extens volum que, malgrat les

seves 300 pàgines es llegeix àvidament, per poc interès que es tingui en la nostra història recent i en el perquè de la nostra situació actual. Només voldria remarcar la impressió agredolça que produeix —almenys a mi me la produeixen sempre aquest tipus d'obres— aquestes punxades a l'estómac quan llegeixes la posttracció i l'enviliment forçats o assumits a què es van veure sotmesos alguns dels nostres escriptors: uns amb l'autorentat de cervell de l'adhesió a la nova causa, fent protestes de fidelitat al règim, demanant perdó pels errors passats dels catalans i blasmant allò de més gloriós que havien dut a terme des de **Puigblanch**, **Ballot** o **Aribau** a **Fabra**: la restauració d'una llengua apta per a tots els usos... i, ai! alguns altres amb molt menys entusiasme o amb l'eloqüència del silenci durant uns anys i el forçat canvi de llengua per a poder subsistir en tasques periodístiques i editorials, ja sigui des de la dignitat més pregona com el Dr. Rubió o Carles Soldevila, fent certes concessions com Josep M. de Sagarra, però contribuint d'una forma sistemàtica al redreçament de la llengua.

El cas de la revista *Destino* i els premis "Nadal" hi són extensament tractats. Fa pensar que encara no ha acabat l'intent de reconduir l'activitat literària dels joves escriptors cap al castellà, trencant el redreçament que des de l'aparició de *L'orfeneta de Menargues* havia experimentat la nostra prosa. Hi apareixen ben clares les coartades del bilingüisme, l'atorgament —davant el fracàs de fer desaparèixer el català com a llengua de cultura— d'un paper secundari a les creacions en la nostra llengua, encara mantingut avui amb premis com el Josep Pla, que fa de germà petit del "Nadal", o el més recent "Ramon Llull", del "Planeta".

I sobretot eixampla l'esperit resseguir l'itinerari dels qui mai no van claudicar, dels agosarats editors d'*Ariel* o *Dau al Set*, per posar només dos exemples; dels qui promovien les edicions clandestines amb peus d'imprensa falsos, dels qui van voler reprendre l'activitat de l'IEC o de premis literaris en català quan ningú no donava cinc cèntims pel futur de la llengua per no dir les encara més arriscades accions dels grups polítics clandestins, com el FNC, fa poc recordat en l'exposició organitzada pel nostre consoci Agustí Barrera.

Davant de l'oportunisme i del relativisme actuals, aquests testimonis són d'una talla gegantina i haurien de fer callar en la vergonya i congelar el somriure vergonyant, la "rialleta de conill" que deia Muñoz i Espinalt dels qui en sentir-ne parlar o fent relació a qualsevol actitud d'exigència davant la falsa eufòria actual critiquen el que ells en diuen "actituds resistencials".

Llibres com aquest i els anteriors de Josep Benet, *Catalunya sota el règim franquista*, o el de Josep Ferrer i Gironès, *La persecució política de la llengua catalana*, són de lectura i de record obligat per a qualsevol català: haurien de ser presents a totes les biblioteques, a totes les escoles... Malauradament no és així, però pel fet d'existir guarden per al futur el secret de la inestroncable dignitat d'unes minories que, dignament, en paraules d'Espriu citades en el pròleg d'aquest volum, van viure "per salvar-nos els mots". Perquè, no ho oblidéssim pas: sense català no hi haurà Catalunya.

• Ernest Sabater i Siches